

„Dziady” – misterium w konwencji moralitetu

Bibliografia:

- Źródło: Cyprian Norwid, *Psalm Wigilii*, [w:] tegoż, *Wam ja, z góry samego siebie ruin, mówię... Cyprian Norwid. Wybór poezji*, red. Krystyna Poklewska, Łódź 1976, s. 59.
- Źródło: *Staropolskie Roraty*, [w:] Władysław Syrokomla, *Wybór pism*, Warszawa 1991, s. 374–381.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *Dziady, cz. III*, dostępny w internecie: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/dziady-dziady-poema-dziady-czesc-iii/> [dostęp 29.01.2021].
- Źródło: Adam Mickiewicz, *Mędrcy*, [w:] tegoż, *Wiersze i powieści poetyckie*, Warszawa 1998, s. 346.
- Źródło: Ryszard Przybylski, *Słowo i milczenie Bohatera Polaków*, Warszawa 1983, s. 172.
- Źródło: Ryszard Przybylski, *Słowo i milczenie Bohatera Polaków*, Warszawa 1983.

„Dziady” – misterium w konwencji moralitetu

Okno w kaplicy

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Czym jest misterium? W jaki sposób może ono oddziaływać na emocje widza? Czy teatr jest odpowiednią przestrzenią do wystawienia misterium? Czy w przypadku dzieła Mickiewicza można – za Stanisławem Wyspiańskim – powtórzyć słowa, że teatr jest „świątynią sztuki”?

Już wiesz

Przypomnij cechy gatunkowe misterium i moralitetu.

Dziady jako misterium

Ćwiczenie 1

Poszczególnym definicjom przyporządkuj terminy umieszczone pod tabelą.

Termin	Definicja
<input type="text"/>	autorzy miłosnych pieśni prowansalskich
<input type="text"/>	w starożytnej Grecji: obrzędy religijne; w średniowieczu: przedstawienie o tematyce religijnej
<input type="text"/>	w średniowieczu: przedstawienie o treści laickiej, nacechowane moralizująco
<input type="text"/>	zbiór ludowych pieśni religijnych
<input type="text"/>	misterium o Męce Pańskiej
<input type="text"/>	pieśń o Bożym Narodzeniu

moralitet

kantyczka

pasja

pastorałka

misteria

minstrele

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

III cz. *Dziadów* nawiązuje do średniowiecznych **misteriów**, gdyż ilustruje wpływ rzeczywistości pozamaterialnej (nadprzyrodzonej) na osobowość człowieka, jego decyzje i przymyslenia. Mianem **psychomachii** określa się występującą w tle akcji walkę aniołów i diabłów o duszę człowieka, przy czym chodzi tu nie tylko o zbawienie jednostki, lecz także o losy całego świata. W dramacie, oprócz wydarzeń ściśle skonkretyzowanych w czasie, można wyróżnić tzw. **bezczas historyczny**, rozgrywający się w przestrzeni transcendentnej. Mickiewiczowskie rozważania: dylemat między wolnością człowieka a pokornym podporządkowaniem się woli Boga również zbliżają utwór do formy misterium.

Przeczytaj podany fragment *Dziadów* i wykonaj polecenia.

” Adam Mickiewicz

Dziady, cz. III

Scena III, w. 148–154

Czytałem ja o wojnach – w dawnych, dzikich czasach,

Piszą, że tak okropne wojny prowadzono,

Że nieprzyjaciel drzewom nie przepuszczał w lasach

I że z drzewami na pniu zasiewy palono.

Ale car mędrszy, srożej, głębiej Polskę krwawi,

On nawet ziarna zboża zabiera i dławi,

Sam szatan mu metodę zniszczenia tłumaczy.

Źródło: Adam Mickiewicz, *Dziady, cz. III*, dostępny w internecie: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/dziady-dziady-poema-dziady-czesc-iii/> [dostęp 29.01.2021].

Ćwiczenie 2

Wskaż wydarzenia, które stały się bezpośrednią przyczyną refleksji Józefa Kowalewskiego.

Ćwiczenie 3

Wyjaśnij, jakie treści biblijne symbolizuje ziarno.

Ćwiczenie 4

Zastanów się, co w kontekście sceny więziennej oznacza niszczenie ziarna.

Ćwiczenie 5

Określ, w jakim sensie symbol ziarna związany jest z misterium.

Ćwiczenie 6

Wskaż, jaką historię ewangeliczną zazwyczaj przywołują średniowieczne misteria (np. *Misterium o Męce Pańskiej*).

Ważne!

Moralitet wywodzi się z misterium. Charakteryzują go wyraźny podział świata wartości na dobro i zło oraz morał. W III cz. *Dziadów* na wzór średniowiecznych misteriów występuje podział sceny na prawą (dobro) i lewą (zło) stronę. Przestrzeń życia wewnętrznego bohatera nakłada się na sens wypadków dziejowych, utwór nie ma jednoznacznego zakończenia (dramat formy otwartej), natomiast odbiorcy dowolnie interpretują ukryte sensy filozoficzne, ideowe, sceny symboliczne. Mimo że mesjanistyczne akcenty dotyczą głównie motywów pasyjnych, w scenie więziennej zwraca uwagę ciekawie skomponowany motyw stylizowany na kantyczkę bożonarodzeniową.

Wilno. Cella Konrada. Współczesna ekspozycja muzealna

Źródło: Farary, domena publiczna.

Ćwiczenie 7

Określ konkretną datę wydarzeń opisanych w scenie III.

Ćwiczenie 8

Na podstawie poniższego fragmentu wskaż, jaką nowinę przyniósł ludzkości Anioł. Uzasadnij, jakie ma ona znaczenie w kontekście wymowy całego dramatu.

” Adam Mickiewicz

Dziady, cz. III

Scena III, w. 179–188

Kiedym z gwiazdą nadziei
Leciał świecąc Judei,
Hymn Narodzenia śpiewali anieli;
Mędracy nas nie widzieli,
Królowie nie słyszeli.
Pastuszkowie postrzegli
I do Betlejem biegli:
Pierwsi wieczną mądrość witali,
Wieczną władzę uznali:
Biedni, prości i mali.

Źródło: Adam Mickiewicz, *Dziady, cz. III*, dostępny w internecie: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/dziady-dziady-poema-dziady-czesc-iii/> [dostęp 29.01.2021].

Wiersz Adama Mickiewicza zatytułowany *Mędracy* (1830) powstał w zbliżonym okresie, co *Dziady* drezdeńskie. Przeczytaj go i wykonaj polecenia.

” Adam Mickiewicz

Mędracy

W nieczulej, ale niespokojnej dumie
Usnęli mędracy. – wtem odgłos ich budzi,

Że Bóg widomie objawił się w tłumie,
I o wieczności przemawia do ludzi:
«Zabić go» – rzekli – «spokojność nam miesza;
Lecz zabić we dnie? obroni go rzesza».

Więc mędracy w nocy lampy zapalali
I na swych księgach ostrzyli rozumy
Zimne i twarde, jak miecze ze stali;
I wzięwszy z sobą uczniów ślepych tłumy,
Szli łowić Boga, – a zdrada na przedzie
Prostą ich drogą, ale zgubną wiedzie.

«Tyś to?» – krzyknęli na Maryi Syna.
«Jam» – odpowiedział – i mędracy pobladli:
«Ty jesteś?» – «Jam jest». – Służalców drużyna
Uciekła w trwodze, mędracy na twarz padli;
Lecz widząc, że Bóg straszy, a nie karze,
Wstali przelękli, więc srożsi zbrodniarze.

I tajemnicze szaty z Boga zwlekli,
I szyderstwami ciało jego siekli,
I rozumami serce mu przebodli:
A Bóg ich kocha i za nich się modli!
Aż gdy do grobu дума Go złożyła,
Wyszedł z ich duszy, ciemnej jak mogiła.

Spełnili mędracy na Boga pogrzebie
Kielich swej pychy. – Natura w rozruchu
Drżała o Boga. – Lecz pokój był w niebie:
Bóg żyje, tylko umarł w mędraków duchu.

Ćwiczenie 9

Wskaż dwa ważne wydarzenia z ewangelicznej historii zbawienia, które Mickiewicz połączył w jednym obrazie poetyckim.

Ćwiczenie 10

Omów rolę, jaką Mickiewicz przypisał biblijnym mędrcom.

Ćwiczenie 11

Wyjaśnij, jaki sposób postrzegania rzeczywistości prezentują mędracy.

Ćwiczenie 12

Wyjaśnij, dlaczego aniołowie czują się rozczarowani postawą Konrada.

” Adam Mickiewicz

Dziady, cz. III

Scena III, w. 183–184

On Cię nie poznał, on Cię nie uczcił, Panie nasz wielki!

On Cię nie kochał, on Cię nie wezwał, nasz Zbawicielu!

Źródło: Adam Mickiewicz, *Dziady, cz. III*, dostępny w internecie: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/dziady-dziady-poema-dziady-czesc-iii/> [dostęp 29.01.2021].

Ćwiczenie 13

Nazwij środek stylistyczny, który pojawia się w tekście w poprzednim ćwiczeniu.

Ćwiczenie 14

Odwołując się do tekstu lektury, odpowiedz na pytanie, czy aniołowie w scenie III znajdują dla Konrada jakieś usprawiedliwienie.

Kiedy wyczerpany Konrad usypia, a ksiądz Piotr modli się o jego duszę, przestrzeń sceny wypełniają chóry anielskie. Wydarzenie ma miejsce w nocy z 24 na 25 grudnia. W pobliskim kościele rozlegają się dźwięki mszy pasterskiej. Chóry anielskie śpiewają

a capella. Aniołowie sugerują, że miłosierny Jezus wybaczy grzesznikowi, który zbuntował się przeciwko Bogu, lecz kochał naród. Ta miłość ma zapewnić Konradowi zbawienie oraz życie wieczne w zaświatach.

” Ryszard Przybylski

Słowo i milczenie Bohatera Polaków

Koncert anielski stał się w ten sposób wielkim śpiewem o włączeniu Bohatera Polaków w proces ekonomii zbawienia. Z właściwą sobie subtelnością Niebo sugeruje również, iż w procesie tym zostanie mu powierzona specjalna misja. Ani słowa więcej. Jak na nasze ograniczone umysły i tak wyśpiewano nam za dużo i być może dopiero prorok rozświetli nieco te święte informacje'.

Źródło: Ryszard Przybylski, *Słowo i milczenie Bohatera Polaków*, Warszawa 1983, s. 172.

Ćwiczenie 15

Przeczytaj przywołany poniżej fragment III cz. *Dziadów*. Znajdź w scenie III podobne partie chóru aniołów, w których występują rytmiczny tok wersów oraz paralelne zwroty (powracające na zasadzie refrenu). Zapisz, z jakimi popularnymi pieśniami, wpisanymi w tradycję bożonarodzeniową, kojarzą się wypowiedzi aniołów.

” Adam Mickiewicz

Dziady, cz. III

Scena III, w. 202–206

Pokój, pokój prostocie,

Pokornej, cichej cności!

Sługo, sługo pokorny, cichy,

Wniosłeś pokój w dom pychy,

Pokój grzesznemu sierocie.

Źródło: Adam Mickiewicz, *Dziady, cz. III*, dostępny w internecie: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/dziady-dziady-poema-dziady-czesc-iii/> [dostęp 29.01.2021].

Ważne!

” Ryszard Przybylski

Słowo i milczenie Bohatera Polaków

Pieśni bożonarodzeniowe i wielkanocne, noc śmierci, pokuty i nadziei, jaką jest noc zaduszna, nadają tej rozżarzonej chwili wartość misterium, które jest ponad czasem, które ma walor wieczności. Obdarzenie takim walorem konkretnej historycznej chwili jest jednym z najzuchwalszych pomysłów dramaturgicznych, jakie sobie można wyobrazić. Zamienia on męczeństwo narodu w dramat identyczny z dramatem życia,

śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, który w chrześcijańskiej kulturze dzieje się wciąż.

Źródło: Ryszard Przybylski, *Słowo i milczenie Bohatera Polaków*, Warszawa 1983.

W III cz. *Dziadów* – misterium z elementami moralitetu – można wyróżnić trzy perspektywy czasu i przestrzeni: rzeczywistość historyczną, przestrzeń transcendentną i przestrzeń mityczną, dotyczącą egzystencjalnej wędrówki bohatera rozdartego między śmiercią, przemianą duchową a radosnym powrotem do życia. Bohater jest przedstawicielem całego pokolenia ofiar absolutnych rządów zaborcy. Optymistyczną metaforą wyznaczającą jego przyszłość jest ziarno, które będzie wzrastać i zmieniać kształt zastanej sytuacji. Zbuntowany bohater Polaków (zdemoralizowany przez pychę) zostaje obdarzony łaską zbawienia i pokoju.

Konteksty

” Cyprian Norwid

Psalm Wigilii

I

O, dzięki Tobie, Ojczy ludów Boże,
Że ziemię wolną dałeś nam i nagą,
Ani oprawną w nieprzebyte morze,
Ni przeciążoną gór dzikich powagą,
Lecz jako piersi otworzoną Boże...

II

Więc na arenie tej się nie ostoi
Przeciwnik żaden, jeno mąż bezpieczny
I ten, co za się nierad szuka zbroi,

Ale zupełny, wcale obosieczny,
Który jak gwiazda w niebie czystym stoi.

III

I za to jeszcze dzięki Ci, o Panie,
Że człek się ówdzie laurem nie upoi
Ani go wiatrów ciepławych głaskanie
Prze atlasowi w nicość i rozstroi
Na drzew i kwiatów motyle kochanie.

IV

Strzeliście w niebo spojrzę on ku Tobie,
Który przez stajnię wszedłeś do ludzkości,
I w grobie zwiędłych ziół leżałeś w żłobie,
I w porze ziemskich próżnej zalotności,
I kiedy cały świat się tarzał w grobie.

V

Za prawo tedy do Polski obszaru
Dziękuję Tobie, któryś niezmierny,
Wszech-istny jednak z obłoków wiszaru
Patrzący na świat w prawdzie rozdzielony
Światło-cieniami czaru i roz-czaru.

VI

I który łaski zakreślisz promieniem
Dzielnicę ludów w czas ludów chaosu,
Tak, jako morze obszedłeś pierścieniem
I nie rzuciłeś gór na wagę losu,
Lecz najpodlejszym bawisz się stworzeniem.

VII

Do Ciebie, Ojczyzn, się podnosim
W tym to ubóstwie naszym bardzo sławnym,
I w tej nadziei, co po skrzydeł osiem
Przybiera co dzień i w płaczu ustawnym,
I w bólach, które tak mdło jeszcze znosim.

VIII

O, dzięki Tobie za państwo boleści,
I za męczeńskich koron rozmnożenie,
I za wylaną czarę szlachetności
Na lud, któremu imię jest cierpienie
I za otwarcie bram... nieskończoności.

Źródło: Cyprian Norwid, *Psalm Wigilii*, [w:] tegoż, *Wam ja, z góry samego siebie ruin, mówię...* Cyprian Norwid. *Wybór poezji*, red. Krystyna Poklewska, Łódź 1976, s. 59.

Zinterpretuj wiersz Cypriana Norwida i wykonaj polecenia:

Ćwiczenie 16

Wyszukaj w zasobach internetowych informacji o tradycji XIX-wiecznych polskich wigilii i uzasadnij, czy tekst Norwida wpisuje się w nie.

Ćwiczenie 17

Określ nastrój wiersza i zastanów się, czy odpowiada on radosnej atmosferze Bożego Narodzenia.

Ćwiczenie 18

Określ, czy refleksja Norwida ma wymowę sceptyczną, czy optymistyczną. Wypowiedź uzasadnij.

Preteksty

” Władysław Syrokomla

Staropolskie Roraty

I

„[Rorate coeli!](#)” Górne niebios!

Niech z was wypłynie zbawienna rosa:

Z górnych obłoków na ziemskie niwy

Niechaj się spuści mąż sprawiedliwy;

Niechaj się ziemska otworzy bryła,

Swojego Zbawcę by porodziła!

Tak z Izajaszem ród ludzki woła

Takim brzmia hymnem mury kościoła,

Kiedy nadchodzi okres wielkich godzin –
Dzień uroczysty Bożych Narodzin
Gdy ma się życie rozpocząć nowe,
Panna wężowi ma zetrzeć głowę,
Kiedy na wschodniej niebiosów stronie
Nieznana gwiazdka wkrótce zapłonie,
Gdy stara przeszłość czeka w pokorze
Kiedy ją wezwą na Sądy Boże.

II

W świątyniach Pańskich przed świtem, nocą,
Blaski jarzących światel migocą,
A w złotogłowy strój przyodziani
Pańscy lewicy, Pańscy kapłani
Jak każe obrzęd swoją kolejną
Ołtarze kadzą i hymny pieją
I uroczycie jako w dni Święta
Ofiara Pańska już rozpoczęta
A przy ołtarzu w ofiarną porę
Siedem jarzących świeczek zagore.

Lud co ofiary niekrwawej słucha
Prosi o dary Świętego Ducha
By stały w sercach jako pochodnie
By Zbawiciela powitać godnie
Mimo radości – straszno w tej porze,
Czy jest gotowy na Sądy Boże.

[...]

IV

Od Bolesława, Łokietka, Leszka
Gdy jeszcze w Polsce Duch Pański mieszka,
Stał na ołtarzu przed mszą roraty
Siedmioramienny lichtarz bogaty
A stany państwa szły do ołtarza
A każdy jedną świeczkę rozżarza:
Król, który berłem potężnym włada,
Prymas – najpierwsza senatu rada,
Senator świecki – opiekun prawa,
Szlachcic, co królów Polsce nadawa,
Żołnierz, co broni swoich współbraci
Chłopek, co z pola, ze krwi i roli
Dla reszty braci chleb im mozoli –
Każdy na świeczkę grosz swój przyłoży,
I każdy gotów iść na Sąd Boży.

V

Ten, co przoduje nad wszystkie stany,
W świetny dalmatyk król przyodziany,
Szedł do ołtarza, zapalał świecę
I kraj polecał Boskiej opiece:
«Tyś Król Najwyższy, Tyś Królem króli!
Boże, pierś Twoja niech nas przytuli,
Niechaj nie dozna bicza Twej chłosty,
Senat, rycerstwo i naród prosty,
Czy przeciw wrogom oręż wymierzę,
Czy z obcym państwem zawrę przymierze,
Dostojnych królów niech idę śladem,
By się mój jasny nie ćmił dyadem

Chociaż mi złoto uwiera skronie:
Noszę jak Chrystus ciernie w koronie:
Lecz jeśli Chrystus sił mi przymnoży,
Gotowy jestem iść na Sąd Boży».

VI

Po królu przyszedł pierwszy z poddaństwa,
Pasterz gnieźnieński i prymas państwa;
Zapalił świeczkę na lichtarz drugi:
[...]

VII

Potem senator najpierwszy w radzie
Na czoło, na pierś znak krzyża kładzie,
Idzie przed ołtarz, przed lichtarz trzeci,
Na trzeciej świeczce ogień roznieci,
[...]

VIII

Potem szedł szlachcic najpierwszy z ziemian
Co pług i statut dzierżył na przemian,
Co opuściwszy sochę i bronę,
Na skronie królów wkładał koronę.
Szlachcic – ziemianin kląkł u ołtarza,
I ze schyloną modli się głową:
– «Boże! Strzeż moją wolność sejmową!
I w oczach Twoich i w oczach ludzi
Niech czarna plama jej nie zabrudzi!
[...]

IX

Potem szedł żołnierz w zbroi ze stali,
I piątą świeczkę na ołtarz pali;
[...]

X

Potem przychodzi przed ołtarz Pański
Sławetny kupiec z rzeszy mieszczańskiej,
I stawiając szóstą na ołtarz świecę,
Stan swój porucza Bożej opiece.
[...]

XI

Potem przychodzi rolnik w sukmanie
I z siódmą świeczką przed ołtarz stanie:
– «Boże! Już kraj mój karmię od wieka,
I ja mam prawo do nazwy człeka;
Lecz głód, pomorek, wojna, niewola
Brudzą nam serca, pustoszą pola,
Bogacim drugich, a sami biedni, –
Dajże nam dzisiaj nasz chleb powszedni!
Bez Twojej łaski ziarno nie rodzi,
Łąka kwiecista zginie w powodzi,
Grad nasze kłosa wyniszczy w ziarnie,
Albo stodołę pożar ogarnie,
Dajże nam, Panie, chleba dostatek,
Miłość do serca, zgodę do chatek,
A gdy pocziwie zagon wyorzę,
Gotowy jestem na Sąd Twój Boże!».

XII

Tak siedem stanów ziemicy całej
Siedmiu płomieńmi jasno gorzały,
Siedem modlitew treści odmiennej
Wyrażał lichtarz siedmioramienny,
Lecz roratniego całość lichtarza
Wspólną modlitwę kraju wyraża.
A na ten lichtarz – komu to dziwno,
Że Pan Bóg spuszczał rosę ożywną?
Królowie – dobrzy i chrobrej mocy,
Pasterze Pańscy – duchem wysocy,
Senatorowie – w radzie niezłomni,
Ziemianie w sejmach na prawo pomni,
Żołnierz – jak olbrzym szedł jeden na stu,
Kupiec – przynosił bogactwo miastu
Swobodny kmiotek jak las miał zboże –
Gotowi byli na Sądy Boże.

XIII

Ale zmądrzała Rzeczpospolita,
Siedmiu świeczkami ołtarz nie świta,
Siedmiu modlitew już zapomnieli,
Stary obyczaj Piastów wyśmieli;
Szli na roraty przed dniem do fary
Tylko niewiasta lub dziadek stary.
Zardzewiał lichtarz siedmioramienny,
Los siedmiu stanów nastał odmienny:
Na królów – twarde włożono pęta,
W pasterzach – znikła gorliwość święta,
Senatorowie – poili braci,

Szlachta – się ciągle konfederaci,
Żołnierz – jął gnębić tych, których bronił,
Kupiec – przez lichwę bogactwo strwonił,
Kmiotek – niewolnik zmarniał we dworze,
Anioł zatrąbił na Sądy Boże.

Źródło: *Staropolskie Roraty*, [w:] Władysław Syrokomla, *Wybór pism*, Warszawa 1991, s. 374–381.

Wiersz Władysława Syrokomli *Staropolskie Roraty* powstał w 1858 roku. Ilustruje średniowieczną tradycję adwentową: oczekiwania na narodzenie Jezusa.

Ćwiczenie 19

Wskaż cechy moralitetu w utworze Władysława Syrokomli.

Ćwiczenie 20

Wskaż w utworze motywy apokaliptyczne. Oceń ich rolę.

Ćwiczenie 21

Podaj cechy satyry społecznej.

Ćwiczenie 22

Połącz w pary cytaty z wiersza z nazwami zastosowanych środków poetyckich.

„By stały w sercach jako pochodnie”

epitet

„Potem przychodzi rolnik w sukmanie
I z siódmą świeczką przed ołtarz
stanie.”

przerzutnia

„Senator świecki”

porównanie

„Noszę jak Chrystus ciernie w koronie”

metafora

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Zadaniowo

Polecenie 1

Czy cierpienie jest potrzebne do tego, aby naród stał się bardziej dojrzały i zdolny do realizacji wymagających zadań? Napisz wypowiedź argumentacyjną na ten temat.

Polecenie 2

Przygotuj scenariusz do przedstawienia fragmentu misterium zatytułowanego *Dziady*. Skorzystaj z tekstów omówionych w tej lekcji. Pamiętaj, aby w swoim scenariuszu zamieścić:

- tytuł dramatu,
- tekst z podziałem na role,
- didaskalia,
- wskazówki dotyczące muzyki.

Polecenie 3

Zredaguj wypowiedź argumentacyjną, w której uzasadnisz tezę: „Moralitet – ważny element polskiej literatury”.

misterium *Dziady*
Adam Mickiewicz
dramat romantyczny moralitet

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DylicZL4s>